

ግልጽ ደብዳቤ ለኢትዮጵያ ፌደራል መንግሥት ጠቅላይ ሚኒስትር (ወሰኔ ይፍሩ— ፕሮፊሰር)

July 19, 2018

ለተከበሩ የኢትዮጵያ ፌደራል መንግሥት ጠቅላይ ሚኒስትር ዶክተር አቢይ አህመድ

ክቡር ሆይ፡

ይህንን ደብዳቤ ስጽፍ ለክቡር ጠቅላይ ሚኒስትር ዶክተር አቢይ አህመድ ያለኝን ከፍተኛ አክብሮትና ድጋፍ እየሰጡ ነው። ባለፉት 27 ዓመታት ኢትዮጵያውያን ተገደው ማንነታችንን ጠፍቶ፣ ክብራችን ተወስዶ ለሰው ልጆች የተሰጠው ሰብአዊ መብታችን ተወግዶ፣ በማንነታችን ብቻ በመታሰር፣ በመገደል፣ በመሳሰሉ ያሳለፍነው ስቃይ ተነግሮም ተጽፎም አያልቅም። ምናልባት ታሪክ ጸሐፊዎች ዘግቦው ይህንን በሰው ታሪክ ዘመን ውስጥ ተሰርቶ የማያልቅ ግፍ ለልጅ ልጆቻችን ያስተላለፉናል በማለት ተስፋ አደርጋለሁ። ይህም ተስፋ ለበቀል ሳይሆን እንዲህ ዓይነቱ ጭካኔ እንዳይደገም ትምህርት እንዲሆን ተብሎ ነው። ታላቁ የኢትዮጵያ ፈላስፋ ዘርዳቤ ለእንደሰው “ጉዳዮች ምንም እንኳን የሃብት ባለጋዎች ቢሆኑ ጠብብኩን ስለማያውቁ” የሰውን ልጅ ከመብላት አይመለሱም ይላል። እና ትን ልጄ ሞን ገደለው እሬሳው ላይ አንድነቅ መጥ አድርገዋል፤ ጉዳዩን ቆፍረው በቁማቸው ብዙ ሰዎችን ቀብረዋል፤ የአማራ ሴቶችን እንዳይወልዱ መካን የሚያደርጋቸውን መድኃኒት እንዲወስዱ ተደርገዋል፤ ቦሌ አካባቢ የምትኖር እመጫት ቤቷ ውስጥ ሆኖ ልጄን ስታጠብ ቤቷን በቡልዶዝር ደም ስሰው ከሰጄ ገደለው ቦታውን ወስደው ቤታቸውን ሰርተዋል፤ የቀደምው የትግራይ ነፃ አውጭ አባል የነበሩት አቶ ገብረ መድሕን አርያ በማስረጃ እንዳረጋገጡት አራት ማሊ የን አማራ በጅምላ ተገደሏል፤ የወያኔ መንግሥትም 3.5 ማሊ የን አማራ የደረሰበት አይታወቅም በማለት አምናል፤ በመረጃ የተረጋገጠ በበዙ ሺህ የሚቆጠር አርም በጅምላ ገደለዋል፤ ቡዙ ሺህ የሚቆጠር የፖለቲካ እስረኞች እስር ቤት ይገኛሉ። ይህንን ሁሉ ሲያደርጉ ድርጊቱን ያዩት እንደጀግንነት ነበር። ግን የእነሱ ጀግንነት በአገር ያሉ ሆዳዎችና ደላላዎች ከዚያም በውጭ ኃይል መረዳታቸውን ዘንግተው ለ 27 ዓመታት ሲደገፉ እንደነበር ለሁላችንም ግልጽ ነው። ግን አምስት ማሊ የን የማይሞሉ ዘጠፍ አምስት ማሊ የን የሚሆኑትን ሕዝብ እንደኩበት እንዳዋለን ሲሉ ያሳዩት ትዕቢተኝነትና ትምክህተኝነትን እንጂ ጀግንነትን አይደለም። ጀግንነት ማለት እንደ አርምው ፈረሰኛ፣ እንደ አማራው አርበኛና እንደ መላው የኢትዮጵያ ሕዝብ ተባብሮ ጣሊያንን ድል አድርጎ ትግራይን ነጻ አውጥቶ ለትግራይ ሕዝብ አስረከበ ወደ አገሩ የተመለሰው ነው ጀግኛ ማለት። ባንዳና የቀን ጅብ ከሆዱ በስተቀር አገር የለውም፤ ለባንዳና ለቀን ጅብ አገር ሕዝብ ለማለው ስሜት የለውም። አንድ የአሜሪካ ፈላስፋ እንደጻፈው ከአሌጊው ታሪክ የማይማር ሕብረተሰብ እጣ ፋንታው ሞት ነው ይላል። ለ 27 ዓመታት መልሰው መላልሰው የኢትዮጵያን ሕዝብ አጭብርብረዋል። አሁን ግን ሕዝብ ነቅቷል። እርስዎ የዚህ ሕዝብ ንቃት ትግልና ደም ውጤት ኖት። እርስዎ ትከሻ ላይ ያረፈው ሸክም ከባድ ነው። ከሕዝቡ ጋር ሆነው “ሁኔታውን” እየተቆጣጠሩ በቅደም ተከተል ከባለሙያዎች ጋር በተረጋጋ መንፈስ በመወያየት ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ክብርነትም በሰጡት መመሪያ መሰረት እንደሚከናወን ተስፋዬ ነው። ይህንን አጭር መግቢያ ከአደረኩ በኋላ የሚከተሉትን የለውጥ ታሪካዊ ሂደት ለክብርነት ሳቀርብ በታላቅ አክብሮት ነው።

የመተዳደሪያ ደንብ ወይም “ሕገ መንግሥት” እና የማሻሻያ ኮሚሽን

1. ጠቅላይ ሚኒስትሩ በሰጡት መመሪያ መሰረት ለመደምርም ሆነ ለመቀነስ ለውጥ ያስፈልጋል። በቅደም ተከተል ደረጃ ስንመለከተው “የሕግ የበላይነት” የዲሞክራሲ መስፈርት ነው እንላለን። ስለዚህ የለውጡ መጀመሪያ የአገራችን መተዳደሪያ ደንብ ነው፤ ይህም ማለት “ሕገ መንግሥት” ማለት ነው። ይህ የዲሞክራሲ መሰረቱ ወይም ምሳሌ ነው ማለት እንችላለን። የኢትዮጵያ ሕዝብ ችግር የሚፈታው አንድ ጎሳ ሌላውን አሸንፎ ሳይሆን በዲሞክራሲ ነው፤ የግልሰቡ ሰብአዊ መብት ከተጠበቀ የሁላችንም ተጠበቀ ማለት ነው። ስለዚህ ጠቅላይ ሚኒስትሩ “ሁኔታው” በፈቀደ ጊዜ የሕገ መንግሥቱን “ማሻሻያ ደንብ” አርቃቂ ኮሚሽን መስየም አስፈላጊ ነው እላለሁ። ይህ በቅደም ተከተል ከምንም በፊት መደረግ አለበት።
2. ሕገ መንግሥቱ የኢትዮጵያን ልዑላዊነት ማንጸባረቅ አለበት፤
3. ሕገመንግሥቱ በጎሳ የተከፋፈለውን ክልል አሻሽሎ የዜጎችን እፈለጉበት ክፍለ አገር የመኖር መብት ማስከበር አለበት፤
4. ሕገ መንግሥቱ ከተሻሻለ ነጻ የሆነ “ፍርድ ቤት” ይኖረናል ማለት ነው፤
5. ሕገ መንግሥቱ ከተሻሻለ ነጻ የሆነ “የምርጫ ቦርድ” ይኖረናል ማለት ነው፤
6. ሕገ መንግሥቱ ከተሻሻለ የዜጋ “ሰብአዊ መብት” ተከበረ ማለት ነው፤
7. ሕገ መንግሥቱ ከተሻሻለ “የሕግ በላይነት” ተከበረ ማለት ነው። ማንም ሰው ቢሆን ከሕግ በላይ ሊሆን አይችልም
8. ሕገ መንግሥቱ ከተሻሻለ “የአገልግሎት ዘመን” ተገደበ ማለት ነው
9. ሕገ መንግሥቱ ከተሻሻለ መንግሥት በማንኛውም ኃይማኖት ውስጥ ጣልቃ አይገባም ማለት ነው፤
10. ሕገ መንግሥቱ ከተሻሻለ ሁሉም ሃይማኖት ከፖለቲካ ፍጹም ነጻ ይሆናል ማለት ነው፤

የእርቅ የፍቅር የሰላምና የእኩልነት ስምምነት

የአገራችን ችግር ከደቡብ አፍሪቃ ጋር ተመሳሳይ ነው፤ ስለዚህ አፍሪካውያንና አውሮፓውያኖችን እንዲት እንደተሰማሙ ከግንዛቤ ውስጥ አስገብቶ የስምምነት ውል መዋወል አስፈላጊ ነው። ደቡብ አፍሪካ የቤሔሪዎች ስምምነት ቀን ብለው በየዓመቱ ይከበራል፤ ይህም ቀን የተመረጠው ሁሉም ወገን ተሰማምቷል ነው፤ እዚህም ስምምነት ላይ የተደረሰው ያለፈውን ችግር በሚገባ ተወያይተውና የተሰራውን በደልና ጥፋት አምነው ነው፤ ይህ ከአልሆነ የአለፉት ጥፋቶች ሊታረሙ አይችሉም፤ ጥፋት የሚታረመው ጥፋት መሆኑን አጥፊው ጥፋቱን ሲያምን ነው፤ ይህ እንደሚሰላ ተወስኖ እትዮጵያም ውስጥ ይህንን ጉዳይ የሚያጠፍ ኮሚቴ ተሰይሞ በሚከተሉት ነገሮች መወያየት ይኖርበታል [መላ ኢትዮጵያውያን የሚያስማማ ቀን “የአደዋ ድል ቀን” ይመሰልፍል]፤

1. የትግራይ ሕዝብ ነፃ አውጭ ግንባር አማራ የትግራይ ሕዝብ ጠላትና የቅኝ ገዥው ስለሆነ መጥፋት አለበት የሚለውን “አዋጅ” [Manifesto] ትክክል ያለመሆኑን ከይቅርታ ጋር ለትግራይ ሕዝብ ሲያሳውቅ፤
2. እትዮጵያ የምትባል አገር ከዚህ በፊት አልነበረችም፤ የተፈጠረጭው የዛሬ መቶ ዓመት በምኒልክ ዘመነ መንግሥት ነው የሚለውን ፕሮፓጋንዳ ስህተት መሆኑን ለኢትዮጵያ ሕዝብ ሲያሳውቅ፤
3. በግፍ በጎሳቸው ማንነት ብቻ ለተገደሉትና ለዚህ ሁሉ እልቂት በሃላፊነት ተጠያቂዎችን ለፍርድ ሲያቀርብ፤
4. በዘርፍያ የተወሰዱትን ንብረቶች መልሶ ለባለቤቱ ሲያስረክብ፤
5. በስርቅት የተወሰዱትንና በውጭ አገር ባንኮች የተቀመጡትን የአገር ገንዘብ ሲመልስ፤
6. በተዘረፈ የአገር ገንዘብ ለትግራይ ልማት ተብሎ የተከማቸውን ሃብት ለመንግሥት ሲመለስ፤

እነዚህ ከበዙ በጥቂቱ የተዘረዘሩት በመረጃና በጥናት ተደገፈው ሲከፈዱ ኢትዮጵያ አገራችን ሂሮክ ላይ እንደተጻፈው “በመልካሙ ትውልድ” ያለፈውን ስህተት አርሞ እውነተኛ ፍቅር፤ እውነተኛ ሰላም፤ እውነተኛ ይቅርታ፤ እውነተኛ ምሕረት፤ በስራ ላይ ሊውል የሚችል እውነተኛ አስተዳደር ይመጣል ብዬ አስባለሁ።

የመደመርና የመቀነስ ማስተካከያና ማስማሚያ፡ ታሪካዊ ለውጥ

1. ለመደመር መቀነስ ያስፈልጋል፤ የአንድ አገር ኢኮኖሚና የመንግሥት መዋቅር በአንድ አናሳ ጎሳ የበላይነት ሊቀጥል አይችልም። እርስዎ በሰጡት መመሪያ መሰረት አስቸካይ ለውጥ ያስፈልጋል። ለምሳሌ የጦር ኃይሉ 400 ጂኔራሎች አሉት። እዚህ ላይ ለመደመር የግድ መቀነስ ያስፈልጋል። በሕዝብ ብዛት ከተተመነ ትግራይ ከአለው ሕዝብ አንጻር ድርሻው 20 ጂኔራሎች ይሆናሉ። የግድ 380 ጂኔራሎች መቀነስ ይኖርባቸዋል፤ ከዚህም ሌላ ብዙ የጦር መኮንኖች የአየር ኃይል ወጣት አብራሪዎች ከሰራቸው ተባረው በውጭ አገር ያሉት ሁሉ ወደ አገራቸው ተመልሰው የለውጡ ተካፍይ ሆነው እንዲሰሩ ማድረግ ጠቅላይ ሚኒስትሩ ለወጡት ለውጥ ትልቅ አስተዋጽኦ ስለሚያደርግ ይህንን ጉድይ የሚያጠና ኮሚሽን በአስቸኳይ ቢሰየም ለውጡ በተግባር ሊከናወን ይችላል የሚል እምነት አለኝ፤ ከዚህም በላይ ጠቅላይ ሚኒስትሩ እንዳሉት መከላከያው የአንድ ጎሳ ከመሆን አልፎ ኢትዮጵያነትን ያንጸባርቃል ብዬ አምናለሁ።

2. በዚህ ዓይነት በመንግሥትም ሆነ በግል ያሉ የኢኮኖሚና የፖለቲካ አውታሮች በቅጡ በታሰቡ ሂሳቦች በመደመር፣ በመቀነስ፣ በማግኘትና፣ በመከፋፈል፣ እየተተመኑ መስተካከል ይኖርባቸዋል ብዬ አምናለሁ። እኩልነት ሊመጣ የሚችለው የጨዋታው ሚዳ ሲስተካከል ነው፤

3. የፖለቲካ ለውጥ ለማድረግ አሁን በሥልጣን ያለው መንግሥት ለውጥን ተቀብሎ “የሕዝብ መንግሥት በሕዝብ ተመርጦ ሕዝብን እንዲያገለግል” [ከዩናይትድ ስቴትስ ፖለቲካ ራዕይ የተወሰደ] ማድረግ ታሪካዊ ግዴታ አለበት ብዬ እገምታለሁ፤

4. አንድ መቶ የሚሆኑ የፖለቲካ ፓርቲዎች ለሚያስፈልገው ለውጥ [በዓለም ውስጥ የሌለ የፖለቲካ ምስቅልቅል] ትልቅ እንቅፋት ስለሚሆኑ ከሕዝብ ጋር ተቀላቅለው ያላቸውን የፖለቲካ ራዕይ እንዲያካፍሉ ማድረግ አስፈላጊ ነው አላለሁ። ይህ ካልሆነ ሕዝብ ያመጣውን ስር ነቀል ለውጥ ስለሚያበላሻው በሚሻሻለው ሕገ መንግሥት መደንገግ ይኖርበታል። ይህ የእምነት ጉዳይ ሳይሆን የሕዝብ መብት ጉዳይ ነው፤ ማለትም ከላይ እንደተጠቀሰው “የሕዝብ መንግሥት በሕዝብ ለሕዝብ” የሚለውን የዲሞክራሲ ምስረታ ያበላሽዋል፤

5. የሽግግር መንግሥት ይቋቋም የሚሉ ወገኖች አሉ፤ ይህ ሃሳብ ተመልሶ ጭቃ ዉስጥ መግባት ይሆናል፤ ማለትም ወያኔ ኢትዮጵያን ለመያዝ ሲዘጋጅ ያደራጀው ካድሬ ዓይነት የሽግግር መንግሥት ይሆናል። ሕዝብ ያልመረጣቸውን የፖለቲካ ካድሬዎችን በመምረጥ ተጠሪነታቸው ለመለስ ዜናዊ እንዲሆን በማድረግ የገዥና የተገዢ “ሁኔታ” የተፈጠረበት መሆኑን ከግንዛቤ በማስገባት ሕዝብ የከፈለውን መስዋዕትነት ለጥቂት ተጠቃሚዎች ማድረግ አግባብ ያለመሆኑን መጠቆም አስፈላጊ ሆኖ አግኝቻለሁ።

6. በመንግሥት ስር የሚተዳደሩ ድርጅቶች ማለትም የኢትዮጵያ አየር መንገድ፣ የሕዝብ መገናኛ [ቴሌኮሚኒኬሽን] የሙብራት ሃይል የመሳሰሉትን በግል ንብረት ሆነው እንዲተዳደሩ ለማድረግ የቀረብውን ሃሳብ ተግባራዊ ለማድረግ የግድ መቆየት ይኖርበታል፤ ይህም ማለት ዉሳኔውን የሚወስነው አካል በቀጥታ ሕዝብ የሚመርጠው ምክር ቤት መሆን አለበት ብዬ አምናለሁ።

የዓለም አቀፍ ታሪካዊ ፖለቲካ ሂደት አጭር ታሪክ፤ “ሁኔታ” ፈጣሪ ኃይል ነው።

【ምሳሌ እንዲሆን በማለት የቀረበ】

የክብር ጠቅላይ ሚኒስትሩን ታሪካዊ አመጣጥ በርካታ ኢትዮጵያውያን በተለያዩ መልኩ ተናግረዋል፤ እርስዎም እዚህ ታላቅ ሃላፊነት ላይ ለመድረስ የነበረዎት ፍላጎት በግልጽ አስቀምጠውታል። አንድ የሃይማኖት አባትም “ቤር ኦን ቤት ያደገ ሙሴ” በማለት አመጣጥን ገልጸውታል። ነገር ግን ይህንን መታደል ስንቶቹ መሪዎቻችን [የቀደምው] ናቸው በስራ ላይ አውለው ዘላለማዊ ሊሆን የሚችለውን ታሪክ የሰሩት? ሙሴ አተባለው ስፍራ ላይ ሳይደርስ አልፏል። የኢትዮጵያ ታሪካዊ ሂደት ረጅም ነው። ግን መንገዱ ዙሪያ ጥምጥም ስለሆነባት ከመዘር አልፎ መንገዱን ልትቀጥል አልቻልቸዋም። ነገር ግን ፈርኦን ቤት ያደገው ሙሴ መንገዱን ይዞ እንደትራመድ ይመራት ይሆን? ይህንን ጥያቄ ወጣቱ ሙሴ ሊመልሰው አይችልም። መልሱ ያለው እኛ ጋር ነው፤ በከንቱ ውዳሴ ጠልፈን መሪዎችን እንዳንጥለው ጥንቃቄ ማድረግ የኛ ኃላፊነት ነው። ሙሴ ሰው ስለሆነ በሰውነቱ መከበር አለበት። ሙሴ አምላክ አይደለም፤ እንደ አምላክም መመለክ የለበትም። ባህላችን በከፊት በአንጋሽ በአወዳሽ የተከበበች ነች። ጥያቄው እጅ ት አድርገን ነው ከዚህ ባህል ጋር የምንላቀቀው ነው? የመጀመሪያው የዩናይትድ ስቴትስ መሪ ጆርጅ ዋሽንግተን በሕገ መንግሥቱ በተደነገገው መሰረት የሰራ ማብቂያው ሲደርስ በአካባቢው ያሉት ሹማምንት ድል አድራጊ ስለሆነና እሱን የሚተካ አማራጭ ስለሌለ በንጉሠ ነገሥትነት እንዲቀጥል ሃሳብ ቀጠለት ነበር። ግን ዋሽንግተን ጊዜያዊ የሆነውን ሹማት ሳይፈለግ ሕገ መንግሥቱ በሚያዘው መሰረት የአገልግሎቱ ዘመን ሲፈጸም ሥልጣኑን አስረክቧል። ይህ ባይሆን ኖሮ የዛሬዎ ዩናይትድ ስቴት አትኖርም ነበር። ሂሳብ ላይ እንደተጻፈው “መልካሙ ትውልድ ሲመጣ አገራችን ላይ የሚያልቅ ፍቅር፤ የሚያልቅ ሰላም፤ የሚያልቅ ገዎ ይትረፈረፋል፤ የሰው ልጅ እኩልነት፤ ፍትሕ የሞላበት አገር ትሆናለች” ይላል። እዚህ ላይ ከአለፉት መሪዎች ምኒልክን መርጠን ታሪኩን ጨረፍ አድርገን ብንመለከተው የለውጥ “ሁኔታ” እጅ ት እንደሚከሰት ያስረዳናል፤ ምኒልክ በዘመነ መሳፍንት የተከፋፈለችውን አገር አንድ ለማድረግ ምክንያት ሆኗል፤ ማለትም “ሁኔታን” ፈጥሮአል። የተመዘነ ታሪካዊ ግዝቤ እንዲኖረን በማለት ከዚህ የሚከተለውን እንመልከት፡

የመጀመሪያው የኢትዮጵያ ፕሮጀክት አፈወርቅ ገብረ ኢየሱስ ስለ ዳግማዊ ምኒልክ ሲጽፍ እንዲህ ይላል፤ “በአማን ወልደ ለሰሎሞን ወልደ ዳዊት።” ቀጥሎም የምኒልክን ታላቅነት በመደጋገም “ግሩም የግሩም ግሩም ይለዋል። የምኒልክንም ስም ሲተረጎም በተአምር አስመስሎ እግዚአብሔር ምን ይልክ ይሆን? ብሎ ይጠይቃል፤ ምንም እንኳን በአፈ ታሪክ የዳዊት ልጅ የሰሎሞን የልጅ ልጅ ቢባል ምኒልክ ራሱን ችሎ የእግዚአብሔር መልክተኛ ነው ይላል። ምኒልክ አፈ ታሪክ ሳይሆን ታሪክ ነው። ፕሮጀክት አፈወርቅ የምኒልክን ታሪክ ሲተርክ በመጽሐፍ ቅዱስ እንደተጻፈው “ወረደ ቃል” በማለው መለኮታዊ ፍጥረት አስመስሎ ነው። ግን ምኒልክ የገደለ መለኮትና የሸቀረገድ ልጅ ስለሆነ በመለኮት ተፈጠረ ለማለት ሳይሆን እንደ እግዚአብሔር መልክተኛ አድርጎ ነው ታሪኩን የሚተርክው። ፕሮጀክት ምኒልክን “ንጉሥ” ነው አይልም። ይህንንም ሲያስረዳ እንዲህ ይላል፤ “እግዚአብሔር ምኒልክን ላከ ማለት አነገሰ ማለት አይደለም፤ መንገድ ለእነዚያ ድሮ ስለነበሩት እነዚህን እነተክለ ጊዮርጊስ ስንቱ ሌላው ሁሉ ነግሶ አልነበረም? ምኒልክ ግን አልገነዘም” ይላል ፕሮጀክት አፈወርቅ፤ ነገር ግን ይህንን ጽሑፍ የሚያነቡ ወገኖች ምን ይሉ ይሆን? ዛሬ የምኒልክን ታሪክ የሚያጠፉ ኃይል ኢትዮጵያን ለመከፋፈልና አንድነቷን ለማጥፋት የሚደረግ ጥረት ነው። የኢትዮጵያ ባንዲራ የአንድነታችን ምልክት እንጂ የምኒልክ አይደለም፤ የወያኔ ባንዲራ የሚያመልክተው አሸባሪነትና የአንድ ጎሳ የበላይነትን ነው። ይህ የሚያመለክተው ጊዜው ያለፈበት ትምክህተኝነትና ወገኝነትን ነው፤ የኢትዮጵያ ሕዝብ አንድ ነው፤ ኢትዮጵያውነት የማንኛቱ መገለጫ መለዩ ነው። የምኒልክም ሆነ የሌሎች ነገሥታት ሕይወት ታሪክ በቅጡ በጻፍ ትውልዳቸው ድፍን ኢትዮጵያ ነው፤ ማለትም

በጋብቻ ከሁሉ ጎሳ ጋር የተሳሰረ ነው። ምኒልክ እናታቸው የጫጫ ኦሮሞ ናቸው፤ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ አያታቸው የደቡ ኦሮሞ ናቸው፤ የደፍን ሸዋ ኦሮሞ ከግማሽ በላይ ኦሮሞኛ ተናጋሪ አማራ ነው። የክልል መንግሥት እስኪመጣ ድረስ በሰላምና በፍቅር የሚኖር ሕዝብ ነበር። እንግዲህ በአጭሩ የኢትዮጵያ ፖለቲካ ታሪካዊ ሂደት ከሞላ ጎደል ይህንን ይመስላል። አሁን በአንጻሩ መመልከት ያሉበትን የሌሎች አገሮች የፖለቲካ ሂደትን ምን እንደሚመስል ነው፤ እኛስ ከነሱ ምን መግር እችላለን የሚለውን በአጭሩ እንመለከታለን።

እጅግ በጣም ዕውቅና የተሰጠው የዩናይትድ ስቴትስ ሕገ መንግሥት ነው። ፊላደልፊያ ከተማ ውስጥ በ 1787 ዓ.ም የተጻፈው ሕገ መንግሥት 27 ጊዜ ተሻሽሎ ከሁለት መቶ ዓመት በላይ በበዙ ትግል ሊቆይ ችሏል፤ ታሪካዊ ሂደቱ የተከናወነው በታላቅ ትግል ነው፤ የትግሉ መካከል ዲሞክራሲ የሕግ በላይነት የጠቅላይ ግዛቶች መብቶች የሰብአዊ መብት በባርነት ስለሚገዙት ሰዎች፤ ስለፊዴራሽን ኮንፌዴሬሽን ጉዳይ፤ የመካከሪያ የመጻፍ፣ የመከሰብብ መብት ያካትታል፤ ትግሉ ከፍተኛ ስለነበር የአምባ ገነዝት ባሕርይ ለአላቸው ግለሰቦች ምንም አይነት እድል አልተሰጣቸውም ነበር። ምንም እንኳ ዲሞክራሲ የሕገ መንግሥቱ አካል ሆኖ ቢታይም ግለሰቦች በተለያዩ መንገድ የሕግ የባላይነትን አጥፍተው የራሳቸውን ፍላጎትና ጥቅም ለማግኘት በየጊዜው የሕግ በላይነትን ለማጥፋት ሲጥሩ ይታያሉ። “ሁኔታ” ሲፈቅድ በዲሞክራሲ ምርጫ አሸንፈው ስልጣን አግኝተው መንግሥትን ይቆጣጠራሉ። ለምሳሌ ያህል የቪኒፍ ሙሰሊኔን እና የአዶልፍ ሂትለርን ታሪካዊ ፖለቲካ ሂደት ማየት ይቻላል። ዲሞክራሲ በአጋጣሚ ወይም በምኞት የሚመጣ ትዕይንት አይደለም። ሊቋቋም የሚችለው በትግል ነው፤ ሕብረተሰቡ እንደ አይኑ ብሌን ሊጠበቀው የሚገባ የሞት ሽርት ጉዳይ ነው። ከአመለጠ ለመመለስ በጣም አስቸጋሪ ይሆናል። ብዙ አገሮች የዩናይትድ ስቴትስን ሕገ መንግሥት ቃል በቃል ወስደው ሕገ መንግሥት አድርገው ነበር፤ ግን በተለያዩ ምክንያቶች አምባ ገነኖች ስራ ላይ አንዳይውል አድርገዋል፤ ለምሳሌ የፉሊፕኑ ፈርዲናንድ ማርቆስ የሊላ ምክንያት ፈጥሮ በ 1972 ዓ.ም. ሕገ መንግሥቱን ጥሶ ስልጣን ላይ ለመቆየት ያደረገው ጥረት ነው። ከዩናይትድ ስቴትስ የተወሰደው ሕገ መንግሥት ጠባቂ ስለአጣ በስራ ላይ ሊውል አልቻለም። በዚህ አይነት የኢትዮጵያ ሕዝብ አጥንቱን ከስክሶ ደሙን አፍሶ ያወረደውን የአምባ ገነን አገዛዝ ተመልሶ እንዳይፈናጠጥ በት አስፈላጊውን ጥንቃቄ ማድረግ ያስፈልጋል።

ከዚህ በላይ በአጭሩ የተጠቀሰው ምሳሌ ርዕይተ ዓለማችንን ሰፋ አድርገን እንደናየውና በጥቡብ እንሞሮቻችንን እንደናጎለምሰው ደረዳናል በማለት ነው፤ ሙሉ ሲራክ ላይ እንደተጻፈው “ጥቡብ አንድ ነው፤ በማያውቁት ሰዎች ዘንድ ፈጽሞ የማያስፈራ ነው” ይላል። ይህም ማለት በተለምዶ አባባል “ያለማወቅ ደፋር ያደርጋል” እንደሚባለው ነው። ወያኔን ደፋር ሊያደርገው የቻለው አስተዳደር ወይም ፍትሕ ወይም ነጻነት ምን እንደሆነ ስለማያውቅ ነው። ጫካ ውስጥ ተወልዶ ጫካ ውስጥ ስለአደገ ጫካውን ከአእምሮው ውስጥ ማውጣት ሲራክ እንዳለው ፈጽሞ አይቻልም። አፈወርቅ ገብረየሱስ እንዳለው “ባሩድ እንደሸተተው አውሬ ይቅበዘበዘል፤” አስሮም፤ ሰርቆም፤ ገደሎም፤ አይጠግብም። ከተቀሩት ወንድሞቹ ጋር ጠቅላይ ሚኒስትሩ እንዳሉት እርቅ ወርዶ በሰላም፤ በፍቅር፤ በዲሞክራሲ፤ በነጻነት መኖር አይፈልግም። እንግዲህ ይህ ከሆነ የጠቅላይ ሚኒስትሩ ምርጫ ምንድነው? የሕዝቡን ፍላጎት ከማሟላት ሌላ ሊሆን አይችልም። እንዳለው ታሪኬ ወይም እትብቱ ተቆረጠ እያልን ሊሆን የማይችል ታሪክ መፈለግ ከምኞት አያልፍም፤ ሌላ ምርጫ የለም፤ እኩሉነትን የሕግ የበላይነትን አልቀበልም ያለውን ማሳመን በውዲታ ነው እንጂ በግድ አይሆንም፤ ተመልሶ እጫካው ልግብ ከአለ በእምቢልታ በከበሮ በእልልታ በጭብጨባ መሸኘት ታሪካዊ ግዴታችን ነው። ይህ የጠቅላይ ሚኒስትሩ ውሳኔ አይደለም፤ ጠቅላይ ሚኒስትሩ ዋና ስራቸው የሕዝብን ፍላጎት ማስፈጸም ነው። ይህንን ደግሞ በየጊዜው ለጠቅላይ ሚኒስትሩ ማስታወስ የሕዝቡ ግዴታ ነው። ዲሞክራሲ እንደዚህ በቀላሉ አይመሰረትም፤ ትግሉ ተጀምሮ አል እንጂ አላለቀም።

ኢትዮጵያና ባንዲራዋ ለዘላለም ተከብረው ይኑሩ!

ወሰኔ ይፍሩ—ፕሮፌሰር

ቴኔሲ ስቴት ዩኒቨርሲቲ

ናሽቪል ል—ቴኔሲ—

አባሪ: ከዚህ ደብዳቤ ጋር በቅርቡ ያሳተምኩትን መጻሕፍ ልኬ አለሁ።

The Nile Valley Civilization: A Historiographical Commentary on Ancient Africa

A Thematic College Handbook for Africana Studies, 2016. [pp 502 Amazon.com].